

Diktatuurien nousu kpl 6

Kansainvälinen politiikka maailmansotien välisenä aikana kpl 5:

Yhdysvallat:

- **Johtava maailmanvalta (taloudellisesti, sotilaallisesti), eristäytyi poliittisesti** (=isolationismi), ei kansainliittoon
- Kellogg-Briand sopimus USA-Ranska)

Japani

- keisarikunta romahti 1912 -
> nationalistinen ulkopolitiikka -
> Mantsuria 1931

Iso-Britannia

- **Heikkeni, siirtomaavalta, voittaja 1ms.**
- Siirtomaat: itsenäisyysvaatimukset (esim. Intia ja Pakistan 1947).
- **Brittiläinen kansainyhteisö** 1931 (Kanada, Etelä-Afrikka, Australia, Uusi-Seelanti)
- **Myöntöväisyyspolitiikka** Saksaa kohtaan 1930-luvulla
- Kansainliiton perustajajäsen.

Ranska

- Heikkeni, siirtomaavalta, voittaja 1ms.
- Vaati Saksalle ankaraa rauhansopimusta ja sen tiukkaa noudattamista -> miehitti Ruhrin alueen 1923
- **kansainliiton perustajajäsen**
- **Myöntöväisyyspolitiikka** Saksaa kohtaan 1930-luvulla
- **1925 Locarnon sopimus** Ranska-Saksa-Belgia (rajat) -> Saksa pääsi Kansainliittoon.
- **1928 Kellogg-Briand** RA+USA tuomitsi sodan kv.politiikan välineenä (mukaan 70 valtiota)
- **Maginot linnoitusketju** Saksan rajalle

Kansainvälinen politiikka maailmansotien välisenä aikana kpl 5:

- **Venäjä -> Neuvostoliitto**

- Vallankumoukset 1917 Venäjällä
- **Erillisrauha Saksan kanssa 1918 -> Saksa-NL Rapallon sopimus 1922**
- **Sisällissota 1918-1920 -> sosialistinen valtio -> NEUVOSTOLIITTO 1922**
- **Stalinin diktatuuri (1953 asti) -> puhdistukset 1930-luvulla**
- **Eristäytyi (eristettiin) 1920-luvulla -> kommunismin pelko**
- **Ribbentropin-Molotovin sopimus 1939 + salainen lisäpöytäkirja (jako)**

Reunavaltiot

- NL:n pelko
- Halusivat vahvan yhteiskunnan -> ajautuivat diktatuuriin
- Suomi ja Tšekkoslavia säilyivät demokratioina

Kansainliitto

- Perustettiin takaamaan rauha Ims. jälkeen. USA ei mukaan, muut voittajavaltiot. Edellytykset rauhan turvaamiseen heikot, ei sotilasjoukkoja.
- Ranska, I-B, Japani, Italia –
- Saksa liittyi 1926 erosi 1933
- NL 1934, erotettiin 1939

Mistä tunnistat diktatuurin (piirteitä): ks. Kartta oppimateriaali kpl 6.

- Rajoittamaton valtakausien määrä
- Epärehelliset vaalit
- Kansansuosion kalastelu esim. talousuudistuksilla
- Opposition toiminnan rajoittaminen
- Toisinajattelijoiden murhat
- Hallitus ja parlamentti diktaattorin hallussa
- Poliisi ja armeija diktaattorin hallussa
- Oikeuslaitos diktaattorin hallussa
- Yksipuoluejärjestelmä
- Sensuuri + ei vapaata lehdistöä
- Rajoituksia kansalaisten mielipiteenilmaisuun
- Puolueen nuoriso-ohjelma
- Muukalaisviha + vähemmistöjen sorto

Analyysi: Populismi uhkaa demokratiaa – ja noudattaa aina samaa kaavaa

Populistien valtaannousu Euroopassa saattaa hajottaa koko Euroopan unionin. Aatteen synkkä historia näyttää unohtuneen.

Unkarin pääministeri Viktor Orbán, Yhdysvaltain presidentti Donald Trump, Kansallisen rintaman johtaja Marine Le Pen ja Hollannin Vapauspuolueen puheenjohtaja Geert Wilders johtavat populistipuolueita. Kuva: Yle Uutisgraafikka

FSKO VARHO

<https://yle.fi/a/3-9452079>

Populismien
piirteitä:

Hitlerin Saksa on
esimerkkinä

1. Vain me edustamme kansaa

Populismien syvä ydin on se, että se on pohjimmiltaan demokratian vastainen.

Populistit ovat aina moniarvoisuuden vastaisia. Kun populistit eivät ole vallassa, he kuvaavat kaikki poliittiset vastustajansa moraalittomaksi ja korruptoituneeksi eliitiksi. Kun he puolestaan itse nousevat valtaan, he eivät tunnusta opposition olemassaolon oikeutusta.

2. “Eliitti” on ongelma. Kaikkien populististen puolueiden perusväite on se, että kaikki vallanpitäjät ovat korruptoitunutta eliittiä.

3. Populistit edustavat “kansaa”, mutta “kansaan” eivät kuulu kaikki

Maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen kritisointi on perinteisesti ollut olennainen osa populistista retoriikkaa. Käytännössä populistien yleistävä, etnisiin tai uskollisiin ryhmiin kohdistuvat retoriikka on kuitenkin yleensä selkeästi suunnattu jotakin kansanryhmää vastaan. Olennaista on tässäkin se, että ulkopuolinen, joku “toinen” uhkaa “kansaa.”

4. “Moraalinen” oikeutus valtaan. Populistit katsovat edustavansa ”kansan tahtoa”, joka itsessään antaa heille oikeutuksen valtaan.

5. Karismaattinen johtaja

Populismiin liittyy aina vahvan, karismaattisen johtajan rooli. Keskeistä on ajatus siitä, että johtaja välittää kansan ”todellista tahtoa” paremmin kuin vaaleilla valitut ”byrokraattiset” tai ”korruptoituneet” kansanedustajat.

6. Vallankumouksellinen agenda: Populismiin liittyykin aina halu muuttaa koko vallitseva järjestelmä, ei ainoastaan vallitseva poliittinen linja.

7. Vallassa pysymisen taktiikat: ensiksi vallataan koko valtiokoneisto

8. Toinen vallassa pysymisen taktiikka: osta ääniä

9. Kolmas keino vallassa pysymiseksi: kansalaisyhteiskunnan tukahduttaminen

10. Populismi vahvistuu kun puoluepolitiikka heikkenee

Syitä Hitlerin kannatukselle ja miksi pysyi vallassa?

- Nationalismi (kansallistunne)
- Revanssi, 1ms. Häpeärauha.
- Vahva johtaja
- Selkeä viholliskuva (juutalaiset)
- Vahva propaganda
- Symbolit ja massakokoukset, voimakas ideologia.
- Talouslupaukset (työttömyyden poisto, järjestystä kaaokseen)
- Vallan keskittäminen.
- Vastustajien eliminointi
- Muiden puolueiden kieltäminen
- Median sensuuri
- Väkivaltakoneisto
- SS-joukot
- Tiukka järjestys ja yhteiskunnan kontrolli

Weimarin tasavallasta fasistiseksi diktatuuriksi 1919-1933

Keisari syrjään 1918

KEISARIKUNTA
ROMAHTI

Valtakunnankansleri

WEIMARIN
TASAVALTA

Hitleristä Fuhrer 1933

FASISTINEN
DIKTATUURI

MONIPUOLUEJÄRJESTELMÄN
ONGELMAT
TALOUSVAIKEUDET
YHTEISKUNNAN EPÄVAKAUS
VALLANKAAPPAUSYRIYKSET

HYPERINFLAATIO

1 USD = 4,2 DM 1922

1 USD = 1 milj DM 1923 elokuu

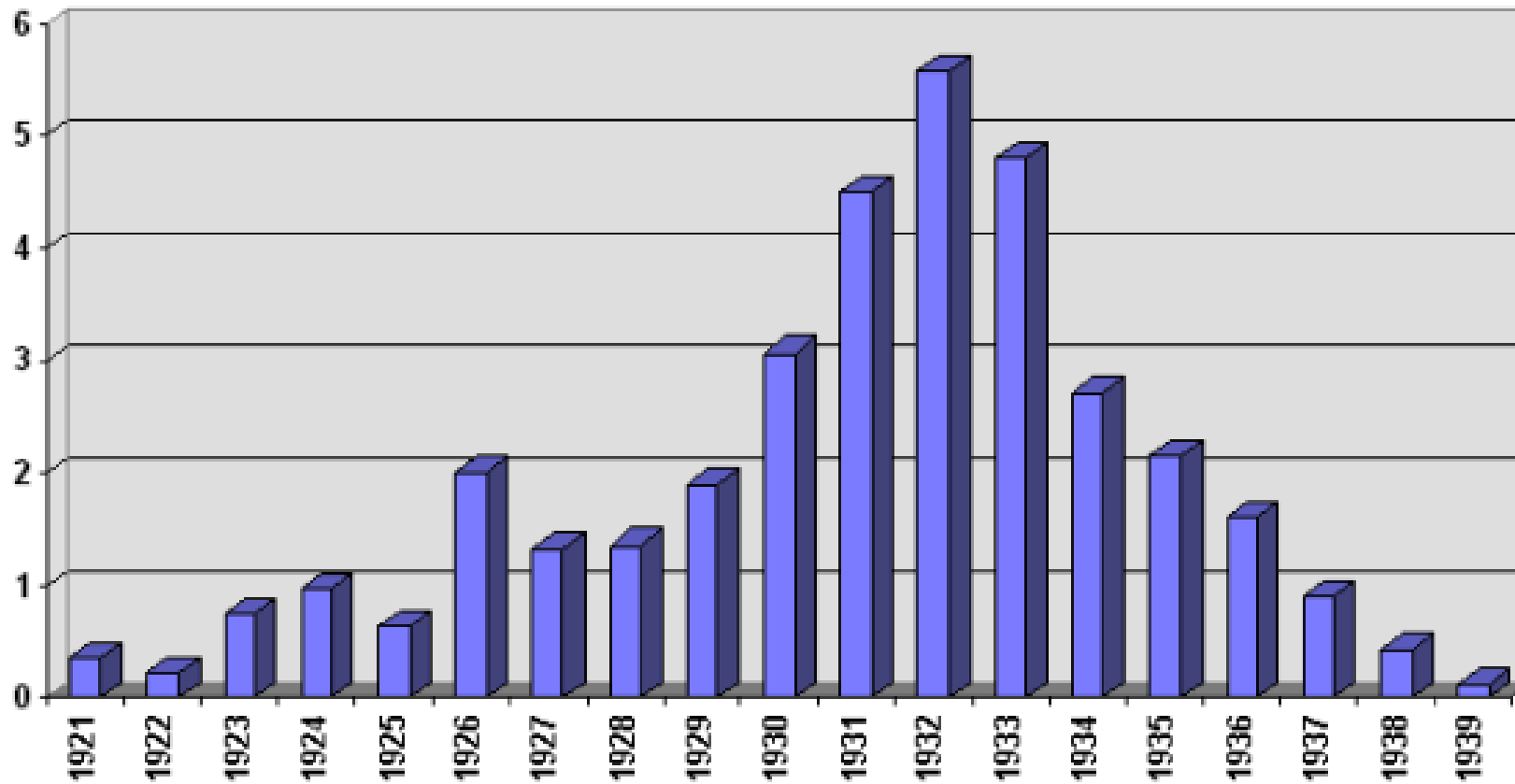
1 USD = 4 200 000 000 000 DM 1923 marrasku

Joulukuu valuuttavuudistus

1 000 000 000 000 DM = 1 uusi Rentenmark

Saksa työttömyys 1921-1929

Saksasta totalitaristinen valtio:

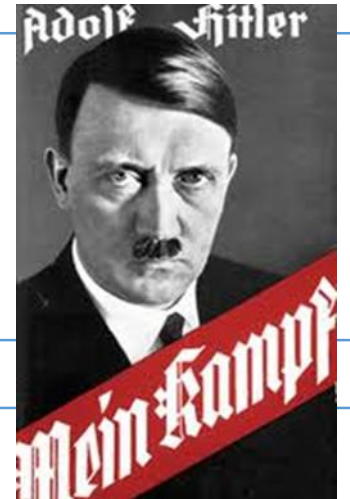

1919

- Versaillesin rauha (häpeärauha Saksalle)
- Hitler opiskeli propagandapuhumista. Syytti juutalaisia

1920

- NSDP-puolue perustetaan (kansallissosialistinen saksalainen työväenpuolue, natsit)
- Symbolit: hakaristit, liput, tervehdykset, massakokoukset, propaganda
- Adolf Hitler, Herman Göring, Joseph Goebbels, Rudolf Hess
- Ihaili Mussolinia

1923

- Vallankaappausyritys -> vankilaan -> Taiteluni kirja.

1929-1933

- 1929 lama -> 1932 vaalit NSDAP VOITTO! -> 1933 HITLER VALTAKUNNANKANSLERIKSI -> KAAPPASI VALLAN

APOTHEKE

Hitlerin valta

1933

- Ensimmäinen keskitysleiri

1934

- Pitkien puukkojen yö (vastustajien eliminointi)

1935

- Nürnbergin lait
- Irti Versaillesin rauhasta (ei sotakorvausten maksua, armeijankoko kasvoi, varustautuminen, militarismi.)

1938

- Kristalliyö (avoimet juutalaisvainot alkoivat.)
- Anschluss (Itävalta)
- Münchenin sopimus (Tšekkoslovakian sudeettialueet)

1939

- Hyökkäättömyyssopimus Hitler-Stalin 23.8.
- 2ms. alkoi hyökkäyksellä Puolaan 1.9.

SAKSAN LAAJENTUMINEN

Munchenin sopimus 1938

- Paikalla (ei Tšekkoslovakia tai NL)
  - Adolf Hitlerin, Saksa
  - Neville Chamberlain, Iso-Britannia
  - Édouard Daladier, Ranska
  - Benito Mussolin, Italia.

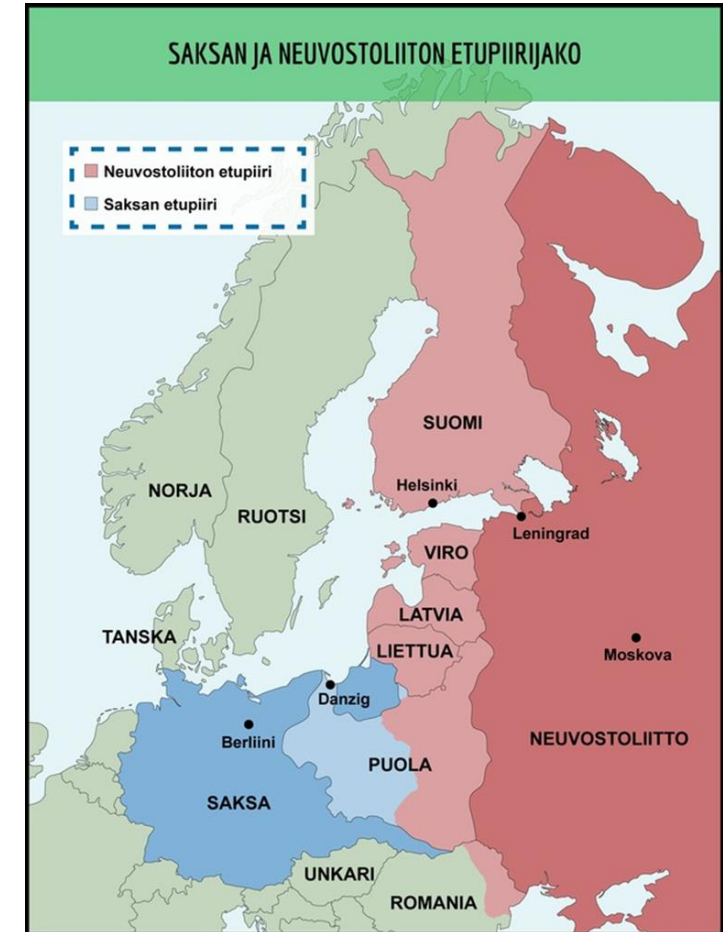

Bundesarchiv, Bild 146-1072-001-03
Foto: o. Ang. | September 1938 Ende

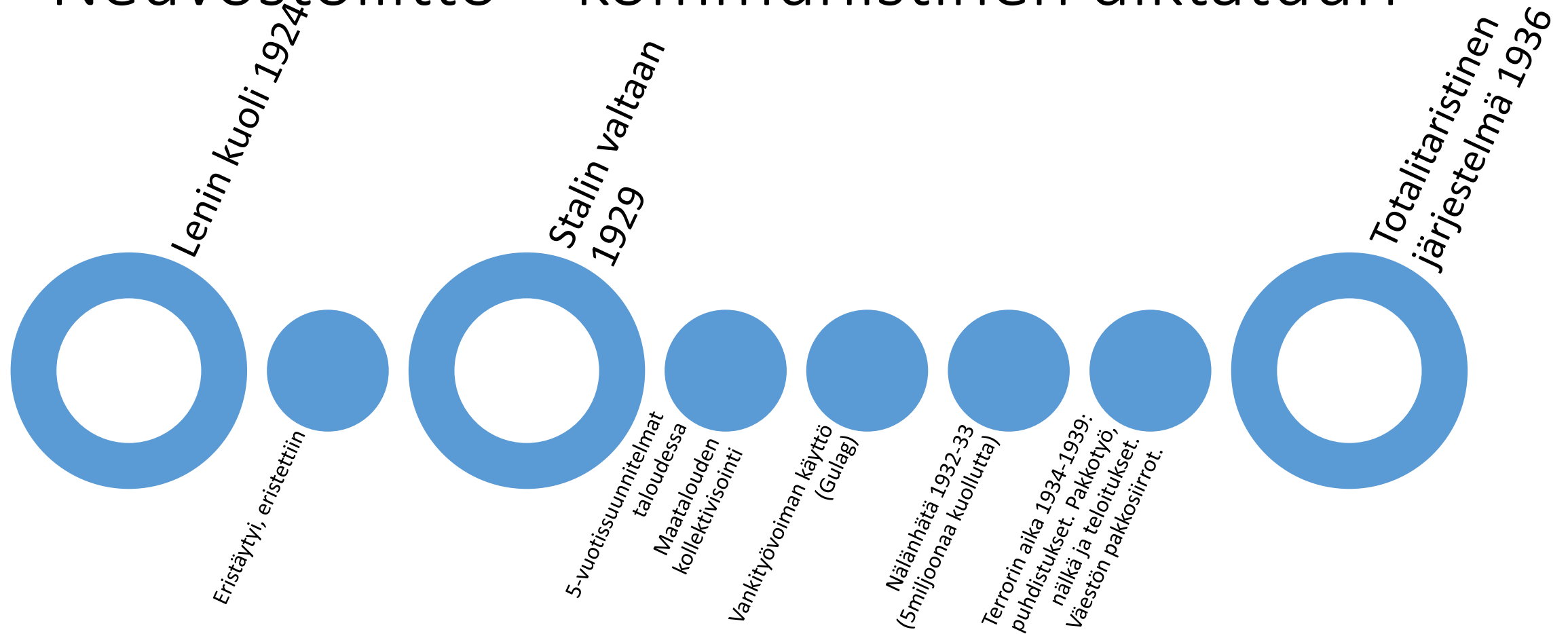
- Konferenssin tarkoitus oli ratkaista sudeettialueista syntynyt kriisi. Alueella oli huomattava saksalaisväestö, ja Hitler vaati sen palauttamista emämaan yhteyteen.
- Alue oli kuitenkin strategisesti tärkeä myös Tšekkoslovakialle, sillä suuri osa sen rajapuolustusta sijaitsi siellä.
- Konferenssissa siis päätettiin Tšekkoslovakian tulevaisuudesta, vaikka maalla itsellään ei edes ollut edustajaa paikalla.

Miksi länsivallat eivät puuttuneet?

- Myöntyväisyyspolitiikka
  - Näkemys: Ims rauha liian ankara, voidaan tehdä joitakin myönnytyksiä
  - Sodan välttäminen
  - Iso-Britannia suuntautui omaan kansainyhteisöönsä
  - Ranskalla ei resursseja puuttua
  - Saksan vahvistuminen turvasi Neuvostoliittoa vastaan
  - Arviot Saksan armeijan koosta ja vahvuudesta virheellisiä.
  - Hitlerin uhkapeli, vaatimukset yksitellen

Neuvostoliitto – kommunistinen diktatuuri

Totalitarismi: yhteiskunnan kaikki osa-alueet palvelivat kommunistista puoluetta esim. tiedonvälitys, koulutus. Stalinin palvonta ja kultti. Väkivaltakoneisto. Salainen poliisi.

Toinen maailmansota

- Toinen maailmansota syttyi, kun Saksa hyökkäsi Puolaan 1.9.1939, jonka turvallisuuden länsivallat olivat taanneet.